

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Régi adat a hírlapkötelespéldányok beszolgáltatásának „mikéntjéhez“. Az Országos Széchényi-Könyvtár Hírlaposztálya a *Zombori Hírlap* első évfolyamának hiányzó 12. számát 1910-ben reklámálta az újság nyomdájától. A felszólítás eredményes volt, hamarosan meg is érkezett a hiányzó szám, vagy legalább is egy olyan, amely látszólag a hiányzó szám keltét viselte fejlécén. Rövid összehasonlító vizsgálat után hamarosan kiderül, hogy ez a pótlólag beküldött példány az utolsó betűig megegyezik ugyanazon újság IV. évfolyamának 11. számával, amely 1910. március 13-án jelent meg és az Országos Széchényi-Könyvtárban a maga helyén meg is található. A túlságosan szolgálatkész kiadó a már régen megjelent számot nem tudta többé előkeríteni, de hogy eleget tehesen a könyvtár kívánságának — hiszen az a tudományos érdeken kívül a kötelespéldányokat illető szigorú rendelkezésekre is hivatkozott reklamációjában — az éppen akkor futó évfolyamból a megfelelő számra rányomatta a keresett szám évfolyamjelzését és dátumát. Csak arra nem emlékezett kiadónk, hogy újságjának első évfolyama nem januárban, hanem csak áprilisban — pontosan április 7-én — indult. Így a 12. számnak nem március 24-én kellett megjelennie, ahogy azt a segítségül hívott 1907-es naptár szerint hihette s ahogy a becsempészett számra rá is nyomatta, hanem pontosan június 23-án. (A lap vasárnaponként jelent meg.) A Hírlap-tár tisztviselőinek figyelmét nem is kerülte el, hogy a felszólításra beküldött 12. szám dátuma szerint az 1. szám elé került volna, azaz előbb jelent volna meg, mint maga a lap indult! Nem is köttették soha a beküldött számot az évfolyamához, hanem külön kezelték. Mint láttuk, bizalmatlanságuk indokolt volt; azóta a sok fejtörést okozó szám elfoglalta az öt megillető helyet a IV. évfolyam 11. száma mellett, mint szerény másodpéldány s egyszersmind mint sajtótörténeti különlegesség.

Jellemző, hogy semmi olyan időszerű cikk vagy hír sincs hetilapunk e számában, amely a kegyes csalást első pillanatra is feltűnővé tenné. Március tizenötödikére írt alkalmi vezércikken kívül — ha a Hírlaptár kívánta igazi szám lett volna, ez a cikk az említett dátum-

eltérés miatt már magábanvéve merő „anakronizmus“ lenne — regény-folytatás és kétoldalmi napihír van benne; csak a zomboriak emlékezhetek arra, hogy mikor történtek valójában a bennük feljegyzett események... Vagy még azok sem. Hiszen a *Zombori Hírlap*nak több változata is volt,¹ amelyek Palánkán, ill. Óbecsén jelentek meg és tartalmuk egymás között teljesen megegyezett.

De az említett szám nem is egyedülálló jelenség a *Zombori Hírlap* életében. Ugyanilyen kalandos az 1908. január 19-i (II. évf. 3.) szám története. E szám helyett az 1908. június 28-i 26. számot küldték be, ismét hamis dátummal és számjelzéssel. De itt a szám dátum szerint is pontosan a helyére illett. Csak az történt, hogy utóbb az igazi 3. szám is előkerült. A hamis számnak pedig még egy gyöngéje is volt: ugyanis az újság alakot és hasábeosztást változtatott az évfolyam közben — éppen a június 28-i számmal —, így a becsempészett szám már emiatt is kiütkezik a sorból és elárulja kiletét.

A könyvtáros évtizedek mulva már nem ül törvényt a terhére elkövetett turpisság fölött. Inkább megértő érdeklődéssel figyeli a sajtótechnika boszorkányos ügyességét, ami ezt a „becsapást“ is lehetővé tette, és egyetlen igyekezete, hogy ennek a műszaki fejlődésnek minden bizonyítékát összegyűjtse. Az újságkiadóktól csak azt várja, hogy ebben az igyekezetében segítsék. A *Zombori Hírlap* esete mutatja azonban, milyen éber figyelemmel kell eljárnia a hírlapkönyvtárosnak az újságok gyűjtésénél s főleg az évfolyamok összeállításánál. De fényt vet a Hírlaptár gyűjtésének sajátos jellegére is, amely a könyvtáron belül valóban saját törvényekkel bíró „különgyűjteménnyé“ avatja. A hírlapkönyvtár anyagának nagyrésze ugyanis nem irodalmi, hanem dokumentum-jellegű. Az olvasónak nemcsak tudásvágyát akarja csillapítani, hanem kötelessége és joga, hogy „hiteles“ felvilágosításokat nyújtson. A *Zombori Hírlap* példája mutatja, hogy egyetlen újság-szám vagy éppen újságkivágot félrevezető és megtévesztő is lehet. Hiszen bizonyító adatképen való felhasználásnál nagyon fontos, hogy mikor jelent meg valamilyen újság; márpedig ezt a *Zombori Hírlap* két idézett számáról, ha magukban állanak, nem lehetett volna a valóságnak megfelelően megállapítani. A hírlapkönyvtár módszeresen összegyűjtött és egybekötött évfolyamainak bizonyító erejével, hitelességével egyetlen újság-szám vagy újságkivágot sohase bírhat.

DEZSÉNYI BÉLA.

¹ Ú. n. „fejnyomás“ (Kopfdruck). V. ö. ezekre vonatkozólag MKSzemle, 1937. 323—331. l.